

Archeologisch bureauonderzoek
Beddewijkstraat 17 en 19 te Middelburg,
gemeente Middelburg.

Walcherse Archeologische Dienst

Colofon

Walchers Archeologisch Rapport 3

Archeologisch bureauonderzoek Beddewijkstraat 17 en 19 te Middelburg, gemeente Middelburg

Auteur: V. Van Looveren

In opdracht van: gemeente Middelburg

Afbeelding voorpagina: Zel. III. II 477: Kopergrav., z.n. en z.j., Uit: Smallegange, Cronijk, 1696

Afbeeldingen: WAD tenzij anders vermeld

© Walcherse Archeologische Dienst, Maart 2007

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De WAD aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
B.H.F.M. Meijlink

ISBN: 978-90-78877-03-5

Walcherse Archeologische Dienst (WAD)

Postbus 70

4330 AB Middelburg

Tel: 0118-67 88 03

Fax: 0118-62 80 94

e-mail: b.meijlink@middelburg.nl

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting	4
2.	Administratieve gegevens	5
3.	Inleiding	6
4.	Afbakening plan- en onderzoeksgebied, vaststelling consequenties toekomstig gebruik	7
5.	Beschrijving huidig gebruik	8
6.	Beschrijving historische situatie en mogelijke verstoringen	8
7.	Beschrijving bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden	9
8.	Gespecificeerde verwachting	10
9.	Conclusies en advies	11
10.	Literatuur	13

1. Samenvatting

De gemeente plant een nieuwe ontwikkeling op de locatie Beddewijkstraat 17 en 19. In overeenstemming met het archeologiebeleid van de gemeente Middelburg is in een vroeg stadium van de planvorming een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd door de Walcherse Archeologische Dienst, waarvan de rapportage voor u ligt. Het doel van dit onderzoek is om een verwachtingsmodel op te stellen voor de aanwezigheid en de mate van conservering van archeologische resten in het onderzoeksgebied. De resultaten van dit onderzoek en het verwachtingsmodel liggen aan de basis van de besluitvorming omtrent eventuele vervolgstappen binnen het archeologische onderzoeksproces, die voorafgaand aan of gelijktijdig met de voorgenomen bodemingrepen moeten worden genomen.

Door onderhavig bureauonderzoek is duidelijk geworden dat de kans bestaat dat in het onderzoeksgebied nog goed geconserveerde behoudenswaardige archeologische resten onder de huidige bebouwing aanwezig zijn. Het gaat hierbij om fundamentresten en beerputten behorende bij panden uit de Nieuwe Tijd die hier hebben gestaan en zijn weergegeven op de historische kaarten. Bovendien is het mogelijk dat hieronder ook bewoningsresten uit de Middeleeuwen en dan voornamelijk de Late Middeleeuwen, zoals paalsporen, (afval-)kuilen en waterputten, bewaard zijn.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is het volgende advies geformuleerd:

Bij het slopen van de huidige bebouwing dient ermee rekening gehouden te worden dat indien de funderingen en de kelder worden geslecht, hierbij mogelijk archeologische resten worden verstoord. Ook graafwerkzaamheden vormen een bedreiging voor de archeologische resten. In de niet-onderkelderde delen van het perceel bevinden de archeologische resten zich waarschijnlijk reeds op een ondiep niveau. Op de locatie van de kelder zijn de resten tot ca. 2m diep reeds verstoord, maar hieronder zijn deze waarschijnlijk nog intact. Bijgevolg is archeologische begeleiding noodzakelijk. Idealiter worden de sloop- en graafwerkzaamheden zoveel mogelijk beperkt zodat onderliggende archeologische resten onverstoord blijven.

2. Administratieve gegevens

Soort onderzoek:	Bureauonderzoek
Provincie:	Zeeland
Gemeente:	Middelburg
Plaats:	Middelburg
Toponiem:	Beddewijkstraat 17 + 19
Centrumcoördinaten:	31.498/391.428
Coördinaten plangebied:	(bij benadering) zw 31.492/391.423; nw 31.490/391.432; no 31.503/391.436; zo 31.503/391.424
Oppervlakte plangebied:	ca. 145 m ²
Kadastrale gegevens:	Gemeente Middelburg, Sectie L, 841
Kaartblad:	48B
Onderzoeksmeldingsnr. Archis II:	21592
Opdrachtgever:	Gemeente Middelburg Dhr. R. de Bruijn Postbus 6000 4330 LA Middelburg
Bevoegd Gezag:	Gemeente Middelburg Namens deze: B. Meijlink Walcherse Archeologische Dienst (WAD) Postbus 70 4330 AB Middelburg e-mail: b.meijlink@middelburg.nl
Beheer en plaats van documentatie:	Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA) Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) Postbus 49, 4330 AA Middelburg Beheerder: dhr. J.J.B. Kuipers Tel.: 0118-670870, fax: 0118-670880 e-mail: jjb.kuipers@scez.nl
Beheer en plaats van vondsten :	niet van toepassing
Complextype :	niet van toepassing
Autorisatie:	Drs. B. Meijlink Senior archeoloog WAD
ISBN-nummer	978-90-78877-03-5

3. Inleiding

De gemeente plant een nieuwe ontwikkeling op de locatie Beddewijkstraat 17 en 19. Ten behoeve hiervan dient de huidige bebouwing gesloopt te worden.

Dit archeologisch bureauonderzoek heeft tot doel een verwachtingsmodel op te stellen voor de aanwezigheid en de mate van conservering van archeologische resten in het onderzoeksgebied. De resultaten van dit onderzoek en het verwachtingsmodel liggen aan de basis van de besluitvorming omtrent eventuele vervolgstappen binnen het archeologische onderzoeksproces, die voorafgaand aan of gelijktijdig met de voorgenomen bodemingrepen moeten worden genomen. Teneinde tot een gedegen verwachtingsmodel en een advies voor vervolgstappen te komen is het bureauonderzoek overeenkomstig de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) 3.1 als volgt opgebouwd. Na de inleiding volgt paragraaf 4 met de afbakening van het plan- en onderzoeksgebied en de vaststelling van de consequenties voor het toekomstige gebruik (KNA 3.1 LS01). Vervolgens wordt in paragraaf 5 de huidige situatie beschreven (KNA 3.1 LS02), waarna in paragraaf 6 de historische situatie en mogelijke verstoringen uit het verleden worden beschreven (KNA 3.1 LS03). In paragraaf 7 worden de bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens beschreven (KNA 3.1 LS04), waarna in paragraaf 8 een gespecificeerde archeologische verwachting wordt opgesteld, het zogenaamde verwachtingsmodel (KNA 3.1 LS05). In paragraaf 9 wordt tenslotte een advies voor eventuele vervolgstappen geformuleerd. In de inleiding zelf wordt hieronder kort ingegaan op het beleidskader waarbinnen het archeologisch onderzoek valt en de geraadpleegde bronnen.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd binnen het kader van het Walchers archeologiebeleid, zoals dat in het begin van 2006 is vastgesteld in de Nota Archeologische monumentenzorg Walcheren. Uitgangspunt van het archeologiebeleid is het streven in het kader van de archeologische monumentenzorg naar een optimaal behoud en beheer van het archeologisch erfgoed. De doelstellingen van het Walchers beleid is in eerste plaats dus het veiligstellen van archeologisch waardevolle vindplaatsen (behoud *in situ*). Binnen AMK-terreinen geldt een vrijstelling voor archeologisch onderzoek alleen voor bodemingrepen die kleiner zijn dan 30 m² en die niet dieper gaan dan 40 cm onder maaiveld / straatniveau. De diepte van de geplande bodemingrepen op de locatie Beddewijkstraat 17 en 19 is vooralsnog niet bekend maar qua grootte overstijgen de geplande bodemingrepen het eerste criterium.

Archeologisch onderzoek binnen de historische kern Middelburg vormt een belangrijk speerpunt van het Walchers archeologiebeleid.

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven gebied.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld voor het plangebied:

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn:

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische waarden niet kunnen worden behouden:

Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Voor dit onderzoek is geen afzonderlijk Programma van Eisen geschreven. Het onderzoek is uitgevoerd conform de "KNA 3.1".

Het bureauonderzoek is in maart 2007 uitgevoerd door V. Van Looveren (archeoloog Walcherse Archeologische Dienst).

Ten behoeve van het bureauonderzoek zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

Adressen (al dan niet digitaal)

- ARCHIS (AMK, IKAW, onderzoeken en waarnemingen)
- Flexiweb gemeente Middelburg (topografie, kadastrergegevens en luchtfoto's)
- Zeeuws Archief (historische kaarten, foto's, bouwtekeningen, kadastrale minuut)
- Zeeuwse Bibliotheek (fotobank)
- Zeeuws Archeologisch Archief (aanvullende archeologische gegevens)
- De Woonomgeving (kadastrale minuut)

Historische kaarten

- Kaart van Middelburg (minuut) en Middelburg en Arnemuiden (netkaart) van Jacob van Deventer uit 1550
- Plattegrond van Middelburg van Cornelis Goliath uit 1657
- Topografische Kaart van de Hattinga's uit ca. 1750
- Kadastrale minuut 1832, 1873 en 1922 (www.dewoonomgeving.nl en Zeeuws Archief)

Aardwetenschappelijke kaarten

- de geomorfologische kaart van Nederland (1:50.000)
- de geologische kaart van Nederland, (1:50.000), Zeeuwsch-Vlaanderen
- de bodemkaart van Nederland (1:50.000)

Voornaamste literatuur

- Sijnke, P. en T. van Gent 2001, *Geschiedenis van Middelburg*, Vlissingen/Middelburg

4. Afbakening plan- en onderzoeksgebied, vaststelling consequenties toekomstig gebruik

Afb. 1 Onderzoeksgebied (met blauw omlijnd)

Het plangebied betreft een pand gelegen in de Beddewijkstraat 17 en 19 op perceel sectie L, nummer 841. Dit bevindt zich in de woonblok tussen de Schuttershofstraat, Augustijnenstraat,

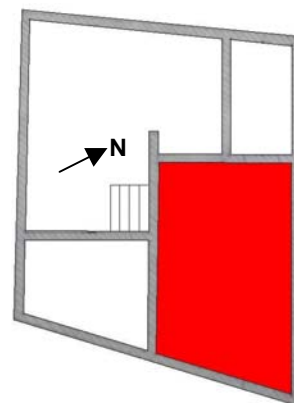
Lange Viele en de Beddewijkstraat. Het plangebied wordt in onderhavig rapport voortaan aangeduid als het onderzoeksgebied.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 145 m².

De huidige bebouwing verkeert in bouwvallige staat en het terrein zal opnieuw ontwikkeld worden. Hiervoor dient de huidige bebouwing te worden gesloopt. Verdere concrete plannen ontbreken vooralsnog. Wel is reeds bekend dat er geen kelders gepland worden.

5. Beschrijving huidig gebruik

Het onderzoeksgebied is momenteel bebouwd. Het betreft een pand in bouwvallige staat, aan de Beddewijkstraat waarin achtereenvolgens Café het Zinken toogje, Bar 't Sincken Tooghje en Bar/discotheek Carera gevestigd was. Het gebouw heeft een maximale diepte vanaf de straat van ca. 15 meter. Uit de bouwtekening van de verbouwing in 1966 kan niet eenduidig opgemaakt worden of het gehele pand onderkelderd is. Bij inspectie ter plaatse kon vastgesteld worden dat de kelder zich alleszins wel onder het noordoostelijke deel van het perceel bevindt. De kelder met vloer is ca. 2m diep.

Afb. 2 Fundering van de huidige bebouwing met de kelder in rood met het trapje naar de kelder links

6. Beschrijving historische situatie en mogelijke verstoringen

Het onderzoeksterrein ligt buiten het terrein van de voormalige ringwalburg. Op de kaart van Jacob van Deventer uit ca. 1550 is te zien dat het onderzoeksterrein binnen de middeleeuwse versterking ligt. Henderikx gaat ervan uit dat de middeleeuwse versterking in de vorm van muren en grachten teruggaat tot het midden van de 13^e eeuw.

Van Deventer duidt op het terrein bebouwing aan. Achter deze bebouwing is het Augustijnenklooster aangegeven. Dit werd gesticht tussen 1289 en 1308. In 1574 worden de monniken gedwongen de stad te verlaten. In hoeverre de getoonde bebouwing deel uitmaakt van het klooster is onbekend.

Na het vertrek van de monniken wordt het kloosterterrein aan de schuttersgilde van Sint Sebastiaan geschonken¹. Het klooster, dat al in bouwvallige staat verkeerde, wordt afgebroken en een nieuw schuttershof wordt ingericht. Aan de Beddewijkstraat staan ook huizen die niet behoren tot de schuttershof. (Afbeelding 3)

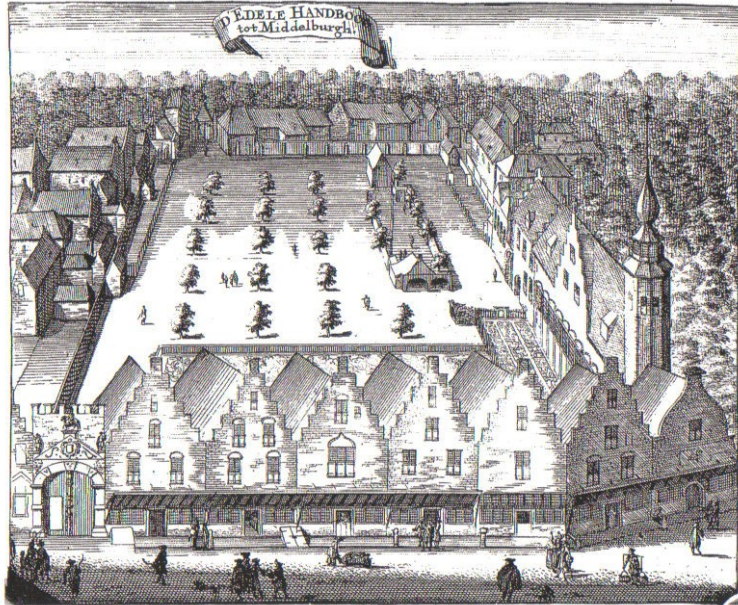
Op de stadsplattegrond van Cornelis Goliath uit de tweede helft van de 17^e eeuw staan dit schuttershof en de huizen op het onderzoeksgebied eveneens aangegeven. Ook de kaart van Hattinga, die uit ca. 1750 stamt, toont dezelfde situatie.

Op de kadastrale minuut van 1832 blijkt het onderzoeksterrein uit 1 perceel, nl. sectie D, perceel 493, te bestaan. Op de vervolgen uit 1873 en 1884 zien we bebouwing aangegeven. Het kan niet worden vastgesteld of het hier een of twee panden betreft.

Bij het begin van Wereldoorlog II werd Middelburg door de Duitsers gebombardeerd. In 1944 bombardeerden de geallieerde troepen de stad. Bij beschietingen in 1944 werd o.a. de Schuttershof beschadigd door een granaatinslag. Op foto's van de periode 1945 - 1946 blijkt het pand in de Beddewijkstraat 17 + 19 de oorlog zonder veel schade te hebben doorstaan.

¹ Voorheen had de schuttersgilde haar hof net buiten de Seispoort. Het hof werd in 1572 afgebroken toen oorlog dreigde als gevolg van de volharding van Middelburg om trouw te blijven aan de Spaanse koning, zodat de vijand er geen gebruik van zou kunnen maken.

Afb. 3 "d'Edele Handboog tot Middelburgh". Afbeelding van het schuttershof van St. Sebastiaan. Op de voorgrond zien we huisjes aan de Beddewijkstraat. Het onderzoeks-gebied beperkt zich tot de twee huisjes net naast de toegangspoort van het Schuttershof. (Zel. III. II 477: Kopergrav., z.n. en z.j., Uit: Smallegange, Cronijk, 1696, tusschen p. 442 en 443)

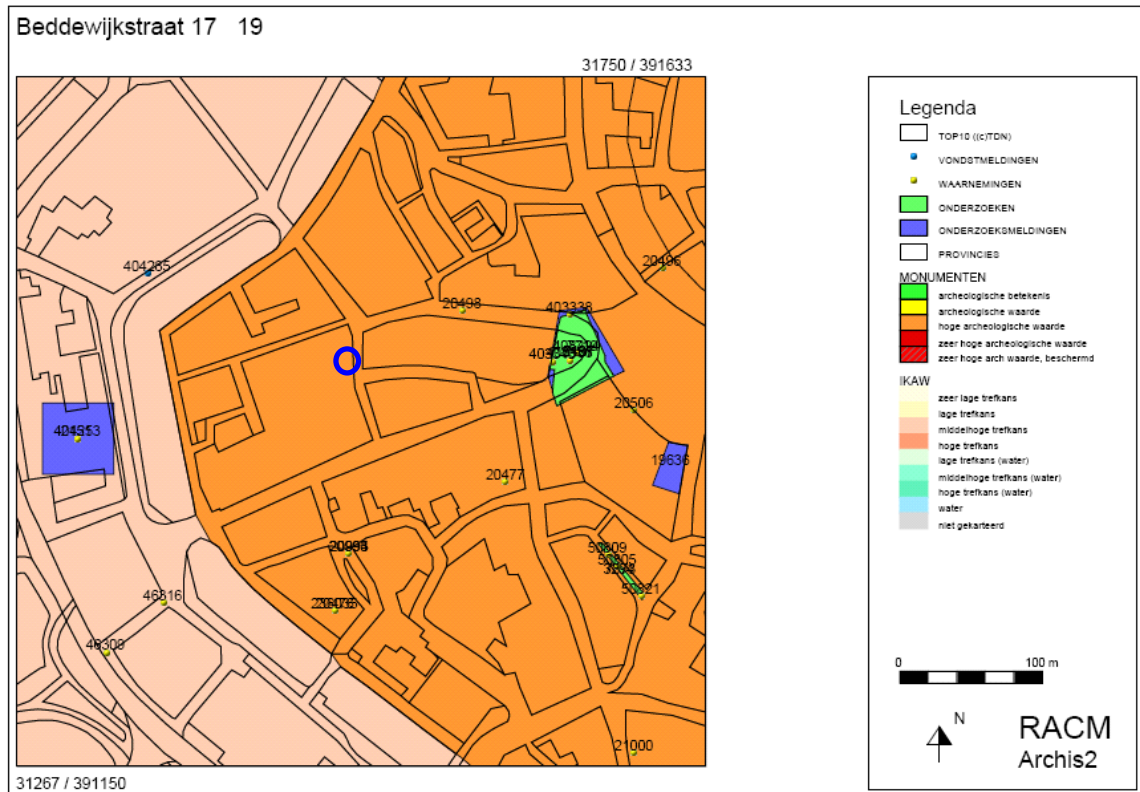
7. Beschrijving bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden

Het onderzoeksgebied valt binnen de historische kern van Middelburg die als terrein van hoge archeologische waarde met het nummer 13433 op de AMK is aangeduid. (afb. 3) Op de IKAW ligt het gebied binnen een zone van middelhoge verwachting. Binnen het onderzoeksgebied zijn geen waarnemingen bekend. In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn enkele waarnemingen bekend:

- 20498: Vlasmarkt 23-25: Hier werden 2 beerputten van een rijk huishouden geborgen met veel glas uit de 16^e/17^e eeuw. (ingevoerd in 1987; over de omstandigheden van de vondst zijn geen gegevens.)
- 20476: Lange Geere: Bij een opgraving in 1983 werden sporen van bebouwing en waterputten uit de 14^e t/m 17^e eeuw en een deel van de stadsmuur vrijgelegd.
- 20993: Korte Geere: Bij een opgraving in 1985 werden funderingsresten van huizen aangetroffen, die waarschijnlijk uit de 16^e eeuw dateren. Eronder werden ophogingslagen vastgesteld die vanaf ca. 1300 opgebouwd werden.
- 20477: Korte Geere: In 1980 werd bij werkzaamheden muurwerk en veel aardewerk te dateren van Late Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd aangetroffen.
- 50809, 50805 en 50821: Kerspel: Bij archeologische begeleidingen werden tot minstens 1,75m diep aanwijzingen gevonden van bewoning tussen 1300 en 1500 en eveneens resten van Nieuwe Tijd bebouwing aangetroffen.
- 403336, 403338, 403340 en 408224: Markt: Bij opgraving en archeologische begeleidingen in 2004 werden resten van de Westmonsterkerk, het kerkhof en omliggende huizen aangetroffen.
- 21000: Vlissingestraat 7: Bij werkzaamheden in 1990 werd een 15^e eeuwse beerput vrijgelegd die de 12^e eeuwse woonlaag doorsnijdt.
- 404253: Looiersingel: Bij een archeologische begeleiding in 2000 werden funderingen van 2 panden en een 18^e/19^e eeuwse tonput aangetroffen. Tevens werden restanten gevonden van 2 17^e eeuwse huizen met waterkelders. De vondsten die hierbij verzameld werden wijzen erop dat het hier resten van een leerlooierij betreft.

- 46316: Domburgs Schuitvlot: Bij graafwerkzaamheden in 1995 werd een gewelf van hard- of arduinsteen en baksteen aangetroffen, te dateren tussen de Late Middeleeuwen B en de Nieuwe Tijd. Mogelijk betreft het een riool of afvoer voor een lakenververij.
- 46309: Domburgs Schuitvlot: Andere graafwerken in 1995 legden 4 horizontale balken vrij, waarvan 1 aangepunte met vier grote spijkers en enkele planken. Deze dateren uit de Late Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd.

De andere waarnemingen betreffen vondsten in opgebrachte grond en een archiefvondst.

Afb. 4 ARCHIS gegevens. (onderzoeksgebied met blauw omlijnd)

Met betrekking tot de aardwetenschappelijke waarden kan gemeld worden dat het bebouwde gebied van Middelburg op de Geologische Kaart, de Bodemkaart en de geomorfologische kaart niet gekarteerd is. Extrapolatie van het omliggende gebied zou leiden tot de conclusie dat het onderzoeksgebied geologisch gezien gelegen is op Afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op Afzettingen van Calais.

Bodemkundig gezien ligt het onderzoeksgebied zeer waarschijnlijk op geëgaliseerde en verwerkte zeekleigronden met plaatselijk veen binnen 120cm. Grondwatertrap zou liggen tussen III* en V*. Het omliggende gebied ligt volgens de geomorfologische kaart op welvingen in plaatselijk gemoerde getijafzettingen, geëgaliseerd.

8. Gespecificeerde verwachting

IJzertijd en Romeinse Tijd

Het onderzoeksgebied is op de aardwetenschappelijke kaarten niet gekarteerd. Op basis van extrapolatie van de aardwetenschappelijke waarden net buiten de niet gekarteerde zone is verondersteld dat het onderzoeksgebied zich op Afzettingen van Duinkerke II op Hollandveen op Afzettingen van Calais bevindt. Plaatselijk veen komt voor binnen 120cm. In de top van dit veen

kunnen archeologische resten, zoals paalsporen, kuilen, waterputten, e.d. uit de IJzertijd en Romeinse Tijd aangetroffen worden.

Er mag echter aangenomen worden dat de latere bebouwing uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd oudere sporen op deze locatie grotendeels heeft vernietigd.

Middeleeuwen

Wat de bewoning in het onderzoeksgebied in de Vroege Middeleeuwen betreft is er weinig informatie voorhanden.²

Begin 14^e eeuw wordt het Augustijnenklooster gesticht en waarschijnlijk kwam in de onmiddellijke omgeving hiervan, waaronder het onderzoeksgebied, ook bewoning voor.

Aangenomen kan worden dat de Nieuwe Tijd-bebouwing op deze locatie de Middeleeuwse resten sterk verstoord heeft. Waarnemingen in de omgeving van het onderzoeksgebied tonen echter verschillende ophogingslagen en het kan dan ook niet uitgesloten worden dat archeologische resten uit de Vroege, maar vooral Late Middeleeuwen op een dieper niveau aangetroffen kunnen worden. Het betreft dan paalsporen, greppels, waterputten, afvalkuilen en diverse anorganische (aardewerk, metaal, steen) en organische (leer, bot, hout, plantenresten) vondsten.

Nieuwe Tijd

Op grond van de bestudering van het historisch kaartmateriaal staat het vast dat in de Nieuwe Tijd bebouwing in het onderzoeksgebied aanwezig was.

Bewoningssporen in de vorm van resten van muren, afvalkuilen, beer- en waterputten kunnen aangetroffen worden. Aan vondsten kunnen zowel anorganische (aardewerk, metaal, steen) als organische (bot, leer, hout, plantresten) voorwerpen verwacht worden.

9. Conclusies en advies

Het bureauonderzoek heeft geleid tot de volgende beantwoording van de onderzoeksvragen, waarbij de conclusies en het advies zijn weergegeven:

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Aan de hand van historische kaarten kan aangenomen worden dat in het onderzoeksgebied vooral archeologische resten uit de Nieuwe Tijd aangetroffen kunnen worden. Het betreft hier fundamentresten en beerputten behorende bij panden die op deze locatie hebben gestaan en die weergegeven zijn op de historische kaarten.

Het kan echter niet uitgesloten worden dat ook nog resten van de Middeleeuwse bebouwing, zoals paalsporen, (afval-)kuilen en waterputten, aanwezig zijn.

Op basis van dit onderzoek is moeilijk af te leiden in hoeverre de kelder onder de huidige bewoning archeologische resten verstoord heeft. De kelder onder het noordoostelijke deel van het perceel is ca. 2m diep en heeft waarschijnlijk de resten van de Nieuwe Tijd grotendeels vernield. Anderzijds is het ook mogelijk dat deze kelder nog een overblijfsel is van de bebouwing uit de 16^e eeuw. Onder de kelder kunnen wel nog resten van de Middeleeuwse bewoning bewaard zijn. In de

² In de 9e eeuw werd de ringwalburg van Middelburg gebouwd. Het onderzoeksgebied ligt op ca. 230m afstand van de vermoede ligging van de gracht van deze ringwalburg. Of en waar er voor en tijdens deze periode bewoning voorkwam is niet bekend. Vroeg Middeleeuwse bewoning kan vooral op de kreekruggen verwacht worden.

In de 10e eeuw worden in Middelburg enkele kerken gesticht, waaronder ook de Westmonsterkerk net buiten de ringwalburg op de huidige Grote Markt. Aangenomen mag worden dat vanaf dit moment de bewoning aan deze kant van de stad begon uit te breiden. Of deze ook reeds op het onderzoeksgebied voorkwam is niet bekend, maar dit kan evenmin worden uitgesloten.

andere delen van het perceel is de ondergrond mogelijk slechts minimaal verstoord door funderingen en zijn archeologische resten uit de Nieuwe Tijd waarschijnlijk nog grotendeels intact.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

Voor de nieuwe ontwikkelingsplannen dient de huidige bebouwing te worden gesloopt. In de niet-onderkelderde delen van het perceel worden archeologische resten hierbij mogelijk verstoord.

Indien de kelder ook wordt geslecht, is het mogelijk dat onderliggende archeologische resten verstoord worden.

Ook als de geplande bebouwing dieper gefundeerd wordt dan de huidige funderings- c.q. kelderdiepte worden archeologische resten bedreigd.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Bij het slopen van de fundamenteen en kelder van de huidige bebouwing en het uitgraven van een bouwkuil kunnen archeologische resten worden verstoord. Er dient in dat geval zeker rekening gehouden te worden met archeologische begeleiding. Geadviseerd wordt om de sloop- en graafwerkzaamheden op het perceel zoveel mogelijk te beperken.

Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Het is de mening van de WAD dat indien bij de geplande ontwikkelingen van het onderzoeksgebied de bodem in het niet-onderkelderde deel van het perceel de bodem niet vergraven wordt en op de locatie van de kelder niet dieper gegraven wordt dan ca. 2m., i.e. de diepte van de kelder, verder archeologisch onderzoek niet noodzakelijk is.

Indien voor de nieuwe ontwikkelingsplannen de gehele sloop van funderingen en kelder en/of graafwerkzaamheden op het niet-onderkelderde deel van het perceel nodig zijn, dienen de archeologische resten nader onderzocht te worden. Gezien de beperkte grootte van het perceel is het de mening van de WAD dat een archeologische begeleiding van de werkzaamheden, waarbij de archeologische resten gefotografeerd, getekend en beschreven, en eventuele vondsten verzameld worden, kan volstaan.

Voor een dergelijke begeleiding dient een Programma van Eisen opgesteld te worden. Deze dient te worden getoetst en goedgekeurd door de deskundige adviseur van de gemeente.

10. Literatuur

De plattegrond van Middelburg van Cornelis Goliath, Uitgegeven door het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, 1987

Koeman, C. en J.C. Visser. 1992. *De stadsplattegronden van Jacob van Deventer*. Aalsmeer, Map 7 Nederland Zeeland

Kuipers, J.J.B, Hendrikse, H. en A. van Waarden-Koets (eds). 2000. *De onderkant van de Markt. De Westmonsterkerk van Middelburg in archeologie en historie*. Abcoude.

Sijnke, P. en T. van Gent. 2001. *Geschiedenis van Middelburg*. Vlissingen/Middelburg

Smallegange, P.J. 1997. *Aensien doet gedencken: het Schuttershof Sint Sebastiaan te Middelburg*. Middelburg.

Topografische kaarten en plattegronden van de Hattinga's 1724-1755, Map 10, Kaarten van Walcheren, 1:12.000

